

Motion till riksdagen 2012/13:So453

av Anita Brodén och Jan Ertsborn (FP)

Gör barnkonventionen till svensk lag

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) ska gälla som svensk lag.

Motivering

När Sverige ratificerade barnkonventionen år 1990 gjordes bedömningen att det inte behövdes några lagändringar för att uppfylla konventionens krav. Det visade sig vara fel. Barnkonventionen kom att införlivas i svensk rätt genom transformering: den internationella överenskommelsen eller delar av den har successivt inarbetats i svensk författningstext. Denna väg valdes istället för så kallad inkorporering – som hade gjort konventionen till direkt tillämplig svensk lag.

Detta har dock visat sig vara en lång och mödosam väg att gå. Gång på gång uppdragas brister i lagstiftningen som gör att den inte lever upp till barnkonventionen. Brister påtalas även i förslag till en helt ny lagstiftning. Det handlar om att familjemedlemmars återförening vid anhöriginvandring ska kopplas till försörjningskrav. Det handlar om barn som inte har rätt till vård om en förälder motsätter sig det. Det handlar om gömda flyktningbarn som inte har rätt till skola. Det handlar om att bara en bråkdel av Sveriges lekplatser är tillgängliga för barn med funktionshinder. Det handlar om barn som inte beviljas färdtjänst. Det handlar om isolering i särskilda avskiljningsrum av barn som är omhändertagna och placerade på särskilda ungdomshem. Det handlar om skolor som inte är tillgängliga för alla barn. Det handlar om polisingripanden som sannolikt bör förbättras ur ett barnrättsperspektiv. Det handlar om föräldrar till barn med funktionsnedsättning som nekas hjälp med hänvisning till föräldransvaret.

Fel! Okänt namn på

Exemplen över åren på att svensk lagstiftning inte lever upp till barnkonventionen kan göras lång. Genom åren har ett antal undersökningar, rapporter, uttalanden och betänkanden visat att även om mycket görs för att barnkonventionen ska gälla i Sverige, så är det långt ifrån så. Lagstiftning och tillämpning fallerar. Barns perspektiv vägs ofta inte in i beslut som rör barn, och barn har inte möjlighet att komma till tals i de frågor som rör dem själva. Alla myndigheter tillämpar inte barnkonventionen på ett strategiskt och systematiskt sätt.

Barnkonventionen har funnits i mer än två decennier men har fortfarande inte fått ett ordentligt genomslag i Sverige. Barnombudsmannen menar att arbetet med barnkonventionen dessutom har tappat tempo i många kommuner, landsting, regioner och myndigheter.

Barnkommittén föreslog i betänkandet ”Barnets bästa i främsta rummet” (SOU 1997:116) att inte inkorporera barnkonventionen i svenskt rättssystem, utan ansåg att det räckte att anpassa våra lagar till konventionen. För ett land med så omfattande barnrättslig lagstiftning som Sverige fanns det enligt kommittén inte mycket att vinna på att ge barnkonventionen status av nationell lag. Viktigare ansågs det att det sker en ordentlig genomgång av att lagarna stämmer överens med konventionens anda. Barnkommitténs arbete utmynnade år 1999 i en strategi för att förverkliga barnkonventionen i Sverige.

Barnombudsmannen har dock visat att få kommuner har antagit en samlad strategi för arbetet med barnkonventionen (Från beslut till praktik 2008), och det finns en BO-rapport (Vilja och uthållighet, 2007) som visar att för att nå de mål som regeringen har satt upp krävs att fler länsstyrelser skyndar på arbetet för att öka efterlevnaden av barnkonventionen.

Även Riksrevisionen har granskat den nationella strategin för genomförande av barnkonventionen och framfört kritiska punkter. Statliga myndigheter har fått återrapporteringskrav och uppdrag i sina regleringsbrev för att integrera ett barnperspektiv i sina verksamheter. Beslut om införande av barnkonsekvensbeskrivningar har fattats och riktlinjer för sådana har tagits fram. Universitet och högskolor har haft i uppdrag att redogöra för hur man arbetar med att införliva kunskap om barnkonventionen i utbildningar där sådan kunskap bedöms som betydelsefull. Det har varit tydliggöranden av barnperspektivet i statsbudgeten. Det har varit informationsinsatser, regionala konferenser, utbildningssatsningar och framtagning av handböcker. Det har tillsatts arbetsgrupper som utvecklar indikatorer för att mäta effekterna av gjorda insatser.

Slutsatsen är att svensk lagstiftning och praxis fortfarande inte överensstämmer med barnkonventionen. Sedan ratificeringen 1990 talar åtgärd på åtgärd, plan på plan, uppföljning på uppföljning sitt tydliga språk: den inslagna transformeringsvägen har inte varit helt lyckosam. Och anpassningen av berörda lagar och tillämpningar tar för lång tid.

Det är ingen tillfällighet att både Rädda Barnen och svenska Unicef anser att barnkonventionen ska gälla som svensk lag. De fördelar som Unicef ser med en inkorporering är bland annat följande:

Barnkonventionens innehåll och syn på barn skulle tas på större allvar och få större genomslag i praktiken på såväl statlig som kommunal nivå.

Fel! Okänt namn på

Det skulle ställa högre krav på kompetens hos beslutsfattare om barns behov och rättigheter. Barnkonventionen skulle bli direkt tillämpbar i svenska domstolar och vid andra myndigheter.

Det skulle skapas en praxisutveckling av barnkonventionens innehåll som skulle göra bestämmelserna tydligare.

Ett barnrättsperspektiv skulle bli ett verkligt inslag i varje beslutsfattares vardag.

Vägvalet med den nuvarande transformeringsmetoden, som innebär att lagar ändras och anpassas till konventionens bestämmelser, har inte varit tillräckligt framgångsrik för att barns rättigheter ska tas på allvar.

I Norge inkorporerades barnkonventionen 2003 i människorättslagen samtidigt som en del av artiklarna i barnkonventionen transformerades in i flera lagar. Effekten har enligt rapportering från Barnombudsmannen blivit att barnkonventionen fått större genomslag på alla samhällsplan i Norge. Jurister, lärare och socialtjänstemän har utbildats. Medier uppmärksammar konventionen mer och barn har fått ökad kunskap om den. Domstolarna tillämpar artiklarna i större utsträckning, och farhågorna att det skulle bli svårt med rättstillämpning i domstol har inte infriats.

Barnkonventionen behöver en starkare rättslig ställning i Sverige så att barns rättigheter och ställning stärks, inte minst inom rättsväsendet. Mot bakgrund av att det nu gått mer än tio år sedan den senaste översynen av om svensk lagstiftning är förenlig med barnkonventionen genomfördes, att det fortfarande finns avgörande skillnader hur barnkonventionen tillämpas, att FN:s barnrättskommitté visat oro över att Sverige fortfarande inte införlivat barnkonventionen i svensk lag samt att Norge har haft positiva erfarenheter anser vi att det är dags för en utredning om hur FN:s konvention för barnets rättigheter (barnkonventionen) kan inkorporeras i svensk lagstiftning. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

Stockholm den 4 oktober 2012

Anita Brodén (FP)

Jan Ertsborn (FP)